

Edukacja, opieka zdrowotna, sport, kultura i media w niepodległym Kosowie

Edukacja, opieka zdrowotna, sport, kultura, media – te sektory szczególnie odczuły zmiany w latach 1989-1991 i likwidację autonomii w Kosowie. Od 20 stycznia 1992 roku rozpoczęła działalność sieć podziemnych szkół, które powstały jako odpowiedź na zamknięcie przez Serbów 65 szkół średnich i 13 wydziałów na Uniwersytecie w Priştinie, gdzie wykładano w języku albańskim. Do 1997 roku powstało ponad 185 oddziałów przedszkolnych (obsługujących 5 tysięcy dzieci), 418 szkół podstawowych (z 312 tysiącami uczniów), dwie szkoły specjalne oraz 20 fakultetów i szkół wyższych (z 12-15 tysiącami studentów). Powstało około 1,5 tysiąca prowizorycznych „klas” zorganizowanych w prywatnych domach, garażach, magazynach i opuszczonych budynkach.

Wprowadzając szereg ustaw ograniczających kosowską autonomię, Zgromadzenie Serbii szczególnie dotkliwie potraktowało szkolnictwo wyższe, zamykając wszystkie uczelnie, na których wykładano w języku albańskim. Dotyczyło to przede wszystkim studentów i pracowników Uniwersytetu w Priştinie. Sankcje dotknęły również inne instytucje edukacyjne, takie jak Kosowski Instytut Historii, Instytut Ekonomii (INKOS), Instytut Górniczy w Mitrovicy, Instytut Albanologii oraz Kosowska Akademia Nauk Przyrodniczych i Umiejętności, która została zamknięta w lipcu 1992 roku. Z pracy zwolniono około 25 tysięcy nauczycieli na różnych poziomach edukacji.

Dyplomy wydawane przez podziemny Uniwersytet były uznawane w Niemczech, Szwecji i większości krajów zachodnioeuropejskich. Rektor Ejup Statovci był zapraszany na oficjalne konferencje europejskich rektorów. Wszystkie szkoły, od przedszkoli do szkół wyższych, były wspierane przez publiczne finansowanie i

skromne chesne opłacane przez studentów w wysokości średnio 70 DM za semestr (uczniowie szkół średnich byli zwolnieni z opłat). System finansowania przewidywał również wynagrodzenia dla zatrudnionych nauczycieli, które nie były wysokie i wynosiły od 80 do 150 DM miesięcznie. Wydatki na edukację stanowiły ponad 90% wszystkich funduszy. Szkoły rewizowały swoje programy nauczania, zastępując idee marksizmu i leninizmu bardziej nacjonalistycznym programem, podkreślającym albańskie dążenia do niepodległości. Uniwersytet był niezależną instytucją, niezależną od LDK i innych partii politycznych, a studenci i kadra często wyrażali krytykę wobec Ibrahima Rugovy i jego metod.

Biblioteka Uniwersytecka, Biblioteka Narodowa oraz 207 bibliotek publicznych i 103 biblioteki specjalistyczne zostały zamknięte dla Albańczyków. Archiwum Kosowa zostało zamknięte dla albańskich naukowców, a część jego zbiorów została przewieziona do Belgradu.

Opieka zdrowotna była sektorem, który szczególnie ucierpiał w latach 1989-1991. W wyniku czystek, niemal cała albańska kadra lekarska i personel z Wydziału Medycznego Uniwersytetu w Priştinie została zwolniona. Emigracja zarobkowa albańskich specjalistów również przyczyniła się do pogorszenia ogólnej opieki zdrowotnej w Kosowie. Liczba osób nieubezpieczonych wzrastała wraz z ubożeniem kosowskich Albańczyków i według danych LDK, wynosiła około 600 tysięcy osób. Dodatkowo, w Kosowie panował kryzys dotyczący przestrzegania warunków zdrowotnych i higieny. Ponad połowa dzieci nie otrzymywała pełnego zestawu podstawowych szczepień, a wskaźnik śmiertelności niemowląt wzrósł głównie z powodu braku podstawowych warunków sanitarnych podczas porodów. Było to spowodowane bojkotem serbskich placówek zdrowia i szpitali. Pogarszająca się sytuacja sanitarna przyczyniła się do wybuchu 110 epidemii różnego rodzaju w latach 1990-1996.

Część Albańczyków, którzy mieli ubezpieczenie zdrowotne, decydowała się korzystać z państwowych placówek opieki

zdrowotnej. Pozostałym, zwłaszcza najuboższym, pomoc zapewniały albańskie lekarze i organizacje pozarządowe. Niektórzy lekarze zwolnieni z pracy otworzyli prywatne kliniki, które częściowo były finansowane przez LDK i udzielały pomocy bez opłat. Powstały również organizacje lekarskie, takie jak Kosowski Związek Medycyny, Niezależne Zjednoczenie Pracowników Medycznych i Kosowski Czerwony Krzyż. Największą organizacją humanitarną była fundacja „Matka Teresa”, która była wspierana finansowo przez Albańczyków z diaspor oraz organizacje humanitarne, takie jak Caritas, EquiLibre i Wspólnota Ekumeniczna. Fundacja dostarczała szczepionki i podstawową opiekę medyczną dla wszystkich, nie tylko dla Albańczyków.

Przed likwidacją autonomii w Kosowie istniały działające, finansowane przez państwo struktury sportowe, takie jak około 650 klubów sportowych, zarówno amatorskich, jak i profesjonalnych, oraz instytucje kulturalne. W maju 1991 roku wszystkie kluby sportowe zostały rozwiązane, a Albańczycy zostali wyrzuceni z obiektów sportowych i usunięci z drużyn federacyjnych reprezentujących Jugosławię. Instytucje kulturalne, wcześniej finansowane przez Serbów, mogły działać tylko dzięki opłatom pobieranym od Albańczyków i tylko w tych kierunkach, które nie miały politycznego charakteru.

Kosowska Federacja Sportowa była odpowiedzialna za utrzymanie ośrodków sportowych w Kosowie i była niezależną organizacją od LDK. Kluby sportowe częściowo były sponsorowane z funduszy Komitetów Finansowych, zależnych od LDK, ale większość funduszy pochodziła od indywidualnych darczyńców. Podczas gdy przed 1991 rokiem działało 650 klubów sportowych odwiedzanych przez Albańczyków, po tym okresie powstało około 780 nowych klubów. Federacja zrzeszała 23 różne dyscypliny (15 aktywnych) i 25 lig (23 aktywne). Federacja utrzymywała kontakty z Związkiem Sportów Uniwersyteckich, Kosowskim Komitetem Olimpijskim i nawiązywała kontakty międzynarodowe, chociaż często wyjazdy na zawody były niemożliwe ze względu na

sprzeciw władz serbskich.

Po wstrzymaniu dotacji na kulturę przez władze serbskie, Albańczycy przejęli tę dziedzinę, otwierając prywatne teatry w Priştinie, które wystawiały przedstawienia o różnorodnej treści bez cenzury. Teki Dervishi, jeden z najwybitniejszych albańskich dramaturgów, po raz pierwszy od II wojny światowej wystawiał swoje sztuki w Kosowie. Młodzież związana z LDK i Forum Kobiet organizowała wydarzenia literackie, a Dzień Niepodległości (2 lipca) był obchodzony jako nowe „święto państwowe”. Finansowe wsparcie dla takich wydarzeń pochodziło nie tylko z Komitetów Finansowych, ale także z międzynarodowych źródeł, takich jak Fundacja Sorosa, która miała swoje biuro w Priştinie. Pojawiły się również niezależne wydawnictwa, które publikowały dzieła literackie autorów wcześniej zakazanych przez komunistyczny reżim, takich jak wspomniany wcześniej Teki Dervishi czy Adem Demaçi i Azem Shkreli.

W 1990 roku przerwano również działalność publicystyczną. Zakazano publikacji periodyków, czasopism, gazet, a nawet jedyne go dziennika wydawanego w języku albańskim – Rilindja. Radio i telewizja działające wcześniej w Priştinie zostały zamknięte, a ich pracownicy stracili pracę.

Jeśli szukają Państwo pomocy w napisaniu własnej pracy - potrzebują Państwo fachowych konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - profesjonalna pomoc w pisaniu prac w granicach prawa.